Мср Маја Р. Крстић*

Основна музичка школа „Корнелије Станковић”

Трстеник

РЕДЕФИНИСАЊЕ МУЗЕЈА 21. ВЕКА **Од пошребе за бољом и аштрактивнијом пошавком** **ка шехнолошки савременијој инштишуцији**

Сажешак: У овом раду биће изложен поилед на савремену музеологију. Излаање се бави бољом понудом и пошеницијалом музеја с почешка 21. века. Кључна пишања којима се рад бави јесу изазови музејима као инштишуцијама од јавној и кулшурној иншера, који захшевајуњихово редефинисање и ново попозиционирање у односу на публику. Задашак рада је да укаже на нови научни и шехнолошки развој и моћућности музеја и њихову иншеирацију са прошресивним развојем човечансшва. Музеји шреба да примењује поштивисшичко и кришшичко знање, комшешенцију и квалификације музејских радника чији кришеријум ефикасности обухвата и примену савремене шехнолошије и медија као бишној ресурса који посешује ешшешику звучне и хромашске лейоше. Део ошиса и излаања се одвија кроз призму посешиоца музеја и као пример иновативних шрисшуйа у раду музеја и добре шраксе наводе се шрашки музеји (Музеј музичких инштрумената и Музеј Дворжака). Дишшализација и звучни снимци који шраше већи део изложених пошавки у оба чешка музеја посешују и ушшшунују доживљај њихових посешилаца. Ови музеји су у пошшуности ошварили циљ и савремена шехнолошија је аштрактивно имшлементширана да обошати и дошунити пошавке. Оваква иштраживања моћу бишати значајна и корисна јер нам помажу у разумевању посебности музичке умешности уз примену савремене шехнолошије и медија у музејима.

Кључне речи: МУЗЕЈ, САВРЕМЕНА ТЕХНОЛОГИЈА, ДИГИТАЛИЗАЦИЈА, ПОСЕТИЛАЦ.

* Контакт: majakrstic018@gmail.com

Увод

Крајем 20. века долази до кризе музеја као важне друштвене и јавне институције. „Музеји се, од самог свог постанка, сматрају храмовима културе. Дефинисани као храмови муза, требало је да буду не само складишта него и инспирација високе уметности/културе.” (Гавриловић, 2007: 7)

Почетком овог 21. века долази до ренесансе занимања и буђења гласа јавности и јавних дискусија заинтересованих група и различитих истраживача који пружају одговоре на питања о разлозима који доводе до криза која се дешавају у музејима широм планете.

Покрећу се и први свеобухватни подухвати који доводе до преобликовања и мапирања музеја широм Европе (нпр. међународни истраживачки пројекат *Европски национални музеји: ђолиџике и ђентџиџеџа, кориџење ђрошлџи и европско држављанџво*).

Траже се нове позиције и решења за превазилажење узрока кризе. Постављају се конкретне мере и системске промене и промишљања како би музеји остали значајни у друштву које се убрзано мења. Нема друштвене области и живота коју није захватио научни и технолошки напредак. Тако су се и музеји нашли на раскрсници старих и усвајања нових концепата и нужних промена. Тиме се отвара простор и могућност за њиховим утемељењем на теоријском (академском и истраживачком) нивоу.

Реалност музеја 21. века је да преносе сећање које је културолошки и медјски посредовано. Медији у музејима доносе нешто суштински ново и представљају померање у естетици и комуникацији. Како је сваки медиј почетак нашег општења на изванстан начин је и продужетак наших чула (додира, вида, слуха итд.) Истражујући нове медије у музејима ми можемо да закључимо какви су њихови естетски и технолошки аспекти и њихова веза са условима живота и рада музеја. На који начин се распростиру иновативни садржаји у духу савремене технологије и како се мења схватање и однос према публици/посетиоцима.

1. Историјат, развој и истраживање музеја

Порекло музеја у виду збирки помиње се у доба краљева неовавилонског царства (7. и 8. век пре нове ере), сврха је била да се покаже богатство и моћ владара (тековина или ратни плен).

У класичној Грчкој се прикупљају „блага” у великим светилиштима (једно крило Акропоља је најстарија галерија). У Хеленистичком добу владари и локални деспоти прикупљају велике збирке због осећаја дивљења према прошлости и страсти према луксузу.

Римско доба нам пружа збирке богатих племића који сакупљају раскошне скулптуре и излажу у вртovima или тремовима. Нпр. Цезар гради галерију на Капитолу за његову збирку.

Развој данашњих музеја се наставља кроз ренесансу (реч музеј у данашњем смислу речи производ је модерног доба). Средином 18. века настају први велики музеји услед социјалне потребе да се задовоље знања о страним лепим и егзотичним земљама. У време просветитељства покреће се идеја и рађање нове културне институције-музеја као места на коме ће се репрезентовати: природне, уметничке, историјске, научне, филозофске и друге поставке. После „грађанских револуција и успостављања модерних националних држава, постали су и значајан елемент у изградњи националног идентитета” (Гавриловић, 2007: 3). Заједничко порекло музеја се разврстало у широку лепезу институција и категорија (уметности, природних наука, етнологии, археолошки и др.).

Едисон и Дин су направили схему разноврсности музеја и групишу их око уметности, историје и науке (Гоб, Друге, 2009: 44).

Музеји до данас остају места где се сакупљају, чувају и широкој заинтересованој јавности представљају предмети, сматрани културним добром. Најчешће су смештени у велелепним здањима из претходних векова „(...) прекорачивање музејског прага схвата се као искорак из свакодневног/профаног/популарног простора и времена у свечани простор/време високе културе, коме карактер светог, у складу са модерним/рационалним схватањем света, даје ауторитет науке – историје уметности пре свега, али и археологије и етнологије/антропологије” (Гавриловић, 2007: 8).

У свету се од последње деценије двадесетог века интензивно промишља о улози и месту музеја у друштву. Сходно повећању интересовања за музеје у свету се данас умножава постојање великог броја специјализованих стручних и научних часописа и књига. Мења се и помера фокус музеолошког рада од збирки ка изложбеном медију. „Тако су, у свету, и теорија и пракса стварале услове за настајање модерног музеја (без обзира на ужу област којом се бави), конципираног да активно учествује у свакодневном животу заједнице и процесима друштвене промене. Нови начини сакупљања/чувања и, пре свега, презентовања предмета усклађују се са идејом друштвене промене, постајући средство деловања на њеном остварењу, док се музеологија (а добрим делом и модерна антропологија) појављују као врста акционог плана, идејна поставка за деловање.” (Исто: 14)

Музеји трагају за новим начинима комуникације са публиком, покрећу се многа истраживања, излазе часописи и књиге везане за њихов рад и деловање. Позиција музеја вреднује се према друштвеном окружењу. Тако да музејска поставка и предмети учествују у процесу сазнавања и имају на публику активан утицај.

2. Редеофинисање музеја као институције

Музеј: оіледало нашеі ока.
Карл Авеланж

Музејска делатност трага за новим формулама како би свој рад ук-лопила у модернистичке и културне тенденције свременог друштва. На том путу им помажу искуства савремене уметности и критике. Савремена критика је обогашена и продубљена многим теоријским основама које омогућују и добијање бољих и доследнијих закључака на пољу музејске делатности.

Музеји имају четири функције које обављају: излагање, чување, научну и функцију анимације, а потребно је да успоставе добар баланс и постигну равнотежу између њих.

Музеји су тема која је задње деценије двадесетог века коначно нашла своје место код шире научне и стручне заједнице. Такав приступ и однос треба да доведе до оспособљавања, располагања и откривања нових ужитака у садржају музеја и њиховом богатијем и креативнијем приступу и односу према њиховој (потенцијалној) публици и онога шта је интересује.

Истраживање музеја обухвата њихове предмете, тематику и збирке. Научна функција подразумева проучавање начина на које музеји испуњавају различите задатке који су им поверени (изложба, поставка и рецепција публике). Тако се допринос „(...) истраживачке активности изводи из конкретног живота музеја, а за узврат користи добробити добијених резултата примењујући их у свом функционисању, у поставци изложби, у културним и педагошким активностима” (Гоб и Друге, 2009:232).

Брига за посетиоце музеја дуго времена није вођена. Музеј као институција је створен да културну баштину стави на располагање публици. Предлаже се да центар музејског приступа буде публика и сам доживљај посетиоца. Тако се акценат чулног доживљаја музеја помера, шири и прихвата се разноврсност и деловање на више чула одједном, а не само примарног чула вида које је дуго било једино заступљено и прихваћено. Лепеза и разноврсност ангажовања чула у музејима се шири и на олафактивне, аудитивне, тактилне и густативне податке о експонатима. „Коришћење та четири чула даје много сензибилнију и конкретнију димензију изложеним предметима и враћа им њихову чулну самосвојност... ”(Исто: 150)

Одређивање, преобликовање и интервенција на презентацији постојећих музејских поставки и додавање савремене технологије, неопходне су промене у стратегијама пословања музеја које су од виталног културног и јавног значаја и редеофинисања његових позиција од културне ка забавној и атрактивној институцији.

Тако је у Србији спроведена анкета са око 2.500 испитаника, на 47 локација из 28 градова. Истраживање је спровео Завод за проучавање културног развита Србије. Та истраживања су показала да су музеји суочени са недовољним одзивом редовне публике, а паралелно се дешавало велико интересовање за догађања током манифестације „Ноћ музеја”¹ која је покренута 2015. године и обухвата прославу Европске ноћи музеја. Даље, проучавањем се показало да „могућности развоја потенцијалне публике у редовну нису довољно искоришћене и да публика музеје доживљава као статичне, са недовољно атрактивним програмом”. У циљу мењања ове слике и стања музеја покренута је манифестација *Музеји Србије, десет дана од 10 до 10*².

Анализама је утврђена мана музеја: нудили су оно што није потреба публике и у неприхватљивом облику. Репрезентација треба да се одвија на пожељан начин да „(...) музеј испоручује активан процес заједничког стварања знања и значења да свој материјал/знање/производ приближе корисницима на популаран и, пре свега, забаван начин.” (Гавриловић, 2007: 29)

Анимација је једна карика у мисији комуникације и однедавно призната друштвена функција музеја. Сврха анимације је да публика упозна и процени збирке и теме којима је музеј посвећен. Књига *Музеологија* говори да музеј „треба учинити много живахнијим, анимирати га, удахнути му живот...” (Гоб, Друге, 2009: 235)

Отварање према публици музеј остварује пре свега кроз одговарајућу политику комуникације која објашњава његову вољу за отварање, за пријем, за стварање слике која позива посетиоца... Потребно је створити догађаје који привлаче пажњу медија, подстичу интересовање публике и наводе је да чешће посећује музеј.

Музеј са становишта корисника/посетилаца треба да је место:

- за забаву и уживање,
- открића и
- сећања.

Поставка у музеју подразумева скуп изложбених активности којима се врши презентација неког предмета. У осмишљавању или обнављању музеја, треба да се оствари његов идентитет, прецизно дефинише концепт који ће да буде јасно уочљив за посетиоце. Експериментисање са новим, различитим идејама и праксама нам омогућује проширено сазнање о њиховим поставкама.

¹ „... акције као што је *Ноћ музеја*, показују да је могуће анимирати потенцијалну публику (оне који обично не залазе у музеје): прва акција ове врсте имала је преко 20,000 посетилаца на 5 локација, друга 70.000 на 15 локација, док је трећа, упркос кишном и хладном времену, забележила преко 160.000 посетилаца (Гавриловић, 2007. 30)“

² <http://muzejirade.com/muzeji-traje-nove-nacine-komunikacije/>

Развој музеја одиграва се у три равни, по Бенетовом (*Tony Bennett*) мишљењу. „Поред позиционирања у савремену епистему, музеј има и педагошки циљ: самоусавршавање и развијање публике, која се тако уцело-вљује у прогресивни развој света и човечанства. Улога музеја није, дакле, искључиво у представљању прошлости, него и у стварању њеног даљег то-ка, путем едукације.” (према Пјотровски, 2013: 25)

Као важна улога музеја јавља се потреба за њиховом отвореношћу према спољним дисциплинама, да треба да служе подизању свести (о проблемима руралне и урбане средине) и да буду оспособљени да ус-пешније доприносе научном и технолошком развоју и да потпуније и константно образују заједницу.

Промене дискурса и односа према музејској струци је дугорочни и захтеван посао. Позивање Пјотровског на „идеје нове музеологије у ве-ликој мери ослоњено на идеје нове, критичке историје и теорије уметно-сти и визуелне културе, као и праксе музеја савремене уметности, које успешно повезује и користи као ослонце премена улоге музејске инсти-туције” (Исто: 9).

3. Музеји и савремена технологија

Нема друштвене области и живота коју није захватила техничка револуција. Услед развоја савремене технологије ни установе и инсти-туције културе нису мимоишле промене, па тако ни музеје. Последње деценије 20. века музеји су се нашли у центру технолошког развитака и општим кретањима принуђени су да у свој рад убрзано уводе нове тех-нологије у којима виде могућност олакшавања и убрзавања свог посла.

Сада, почетком 21. века морају да мењају своје начине рада и при-лагођавају и имплементирају савремену технологију у складу са својим поставкама. Изазов који се поставља пред музеје је како да у довољној мери постану едукативнији, интересантнији и забавнији за посетио-це. Музеји доживљавају промене у својој понуди и пословању и поста-вљају своју нову позицију да ухвате корак са савременом технологијом и ускладе свој музејски простор у новом савременом руху и духу.

Изградња информацијског друштва и услуга у новије време је пред-мет многих законодавних и стратегијских иницијатива и докумената у државним и јавним службама, тако да се неопходно ствара и ново окру-жење на пољу културне делатности.

Процес дигитализације културне баштине се препознаје као важан стратешки циљ остварења развоја и културног развитака земље, следећи те процесе у свету, а нарочито у Европи.

Процесом дигитализације би се постигли следећи циљеви:

- 1) дигиталне збирке музејске грађе су искористиве и лако доступне, што је значајно за побољшање грађе (поставке);
- 2) дигиталне збирке су доступне корисницима у складу са важећим правилима коришћења;
- 3) дигитализација грађе обезбеђује дугорочно стварање препозна-тљивог и релевантног садржаја и услуга у електронском окружењу;
- 4) дигиталне збирке су организоване и налазе се на видном и доступ-ном месту, које им пружа и омогућује лако руковање, доступност и дуготрајност.

Добар програм дигитализације подразумева и предвиђа потребан састав организацијских способности и ресурса уз велику укљученост музејског особља. Таквом адекватном применом дигитализације, омогућава се квалитетнији програм и представа музеја и снажније подржавање остварења његове мисије и визије.

Истовремено је потребно развијати способност и оснаживати музеје да учествују у програмима и пројектима дигитализације европске и светске културне баштине.

Иницијатива *«Европе „Информацијско друштво за све”* успоставља трансевропске механизме за координирање политике и програма дигитализације на подручју културних садржаја и апликација. Препорука је развијање механизма добре праксе у сврху хармонизовања иницијатива на европском нивоу, које шире научни и културни садржај и доступност тих садржаја грађанима Европе. Тако је скуп држава чланица ЕУ у оквиру Пармске повеље (Charter of Parma, 2003), као примарне задатаке препознао следеће циљеве :

- интелигентну употребу нових медија
- доступност
- квалитет
- заштиту интелектуалног власништва и приватности
- сарадњу на националном, европском и међународном нивоу
- ширење круга могућих корисника итд.

4. Искуство посете чешким музејима

Значајно искуство пружила су ми два прашка музеја: Музеј музичких инструмената и Дворжаков музеј.

Изненађујуће пријатну посету сам доживела у Музеју музичких инструмената 2013. године, тада као троструко дипломирани музичар

различитих одсека. Сама поставка ме је фасцинирала својим богатством и омогућила да проширим своје дотадашње знање. Први пут сам видела многе претече разних гудачких инструмената у многим претходним фазама развитка и величина (виолине, виолончела и многе друге).

Са постојањем многих до тада мени непознатих инструмената у овом музеју сам остварила и видела како изгледају и звуче разне претече клавикорда различитих облика, нпр. пирамиде и жирафе, као и како изгледа и звучи четвртстепени клавир. Такође сам дознала за постојање, и чула како звучи, стаклена хармоника.

Пратећа опрема, саставни део овог музеја и поставке чинили су, на моје велико изненађење, мали дигитални уређаји који су постављени на зидовима поред већине инструмента и они нам омогућавају звучни доживљај тих инструмената. Ти уређаји имали су дигиталну тастатуру са упутством малих димензија, списак са садржајем шта можемо да на њима слушамо и слушалице.

И посета Дворжаковом музеју у Прагу је имала своју посебност. Поред његових личних ствари на првом спрату су били постављени исти дигитални уређаји, као и у Музеју музичких инструмената, на којима су могла да се преслушају Дворжакова дела. По мом мишљењу, савршен је спој бити у додиру са његовим стварима и уједно имати одмах могућност слушања и уживања у његовом композиторским остварењима.

Тако се за Чехе може рећи да имају веома развијену музичку музеологију. Њихово трагање за новим моделом функционисања музеја и музичке уметности се остварило у садејству музике и савремене технологије, која и другима може послужити као добар пример.

Било би лепо да и Музеј Стевана Мокрањца буде организован на сличан начин.

Уместо закључка

Музеологија у 21. веку добија замајац и обогаћена је теоријским и научним сазнањем и оквиром који јој омогућује да нађе свој пут према просперитету и напретку. Почетком новог миленијума музеји треба да се мењају и унапређују своје релације према разним интересним групама и потенцијалним посетиоцима који долазе како би обогатили своја когнитивно-емотивна искуства. Музеји треба да буду активни у процесу стварања знања и да своје поставке приближе корисницима на савремен начин, што подразумева атрактивност и забаву.

Уважавајући савремена цивилизацијска достигнућа, јавља се потреба да се у пракси реализују различите активности како би музеји били по-

сећенији. Савремене технологије отварају музејима неслућено велики простор за побољшање њиховог деловања и повећање атрактивности. Такво оснажено и побољшано деловање музејских установа омогућује боље представљање музичке уметности, односно представљање богате историјске прошлости на занимљив и савремен начин.

Литература:

- [1] Гавриловић, Љиљана (2007): *Култура у излоју: ка новој музеологији*; Београд: Етнографски институт САНУ (Посебна издања, Књига 60).
- [2] Гоб, Андре и Друге, Номи (2009): *Музеологија, историја, развој, данашњи изазови*; Београд: Клио.
- [3] Мартиновић, Драгана и Јокић, Биљана: (2009): *Музеји Србије – актуелно стање*; Београд: Завод за проучавање културног развоја.
- [4] Марковић, Михајло (2006): „Глобализација и глобализам”, *Филозофеме*, бр. 1; Нови Сад: Српски филозофски форум (стр. 5-19).
- [5] Пјотровски, Пјотр (2013): *Критички музеј*; Београд: Европа Ностра Србија/Центар за музеологију и херитологију.
- [6] Šulc, Branka (1989): „*Muzeji potkraj 20. stoljeća: Nove osnovne muzejske orijentacije u evropskim i izvanevropskim zemljama u prezentaciji*”, *Informatica museologica*, Vol. 20, No. 1-2; Zagreb: Muzejski dokumentacioni centar (str. 8-13).

Вебографија:

- [1] <https://www.scribd.com/mobile/document/47364363/Drustvo-spektakla-2006>
- [2] <https://www.scribd.com/mobile/doc/25093754/Nikolas-Negropont-Biti-Digitalan>
- [3] <http://muzejirade.com/muzeji-traze-nove-nacine-komunikacije/>
- [4] https://www.researchgate.net/publication/261528011_MUZEJI_PUBLIKA_MARKETING_-_stalne_muzejske_postavke_i_Njegova_Visost_Posetilac
- [5] http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icomserbia/pdf/Casopis_ICOM_SRBIJA_broj_4_za_2014.pdf
- [6] http://europanostraserbia.org/wp-content/uploads/2014/10/Pjotrovski_Kriticki-muzej-e-izdanje

Maja R. Krstić, MA
Primary music school "Kornelije Stankovic"
Trstenik

REDEFINING OF THE MUSEUM OF THE 21ST CENTURY

***From the need for a better and more attractive exhibition
 to a technologically modern institution***

Summary: This essay presents a view of contemporary museology. The presentation deals with the better offer and potential of the museums from the beginning of the 21st century. The key issues dealt with are the challenges that appear before museums as institutions of public and cultural interest that require redefinition and new positioning in relation to the audience. The task of the paper is to point out the new scientific and technological development and the possibilities of the museums and their integration with the progressive development of humanity. Museums should apply the positivistic and critical knowledge, competence and qualifications of museum workers whose efficiency criterion includes the use of modern technology and media as an important resource that promotes the aesthetics of sound and chromatic beauty. Part of the description and presentation takes place through the prism of the visitors of the museum. As an example of innovative approaches in the museum's work and good practice we have listed some Prague museums (two museums: of musical instruments and the Antonín Dvořák museum). Digitization and sound recordings that accompany most of the exhibited items both Czech museums accelerate and complement the experience of their visitors. These museums have accomplished their goal and modern technology has been purposely implemented to enrich and supplement the exhibition of both Prague museums. Such research can be particularly significant and useful for better understanding the specialty of musical art, using modern technology and media in museums.

Keywords: MUSEUM, MODERN TECHNOLOGY, DIGITALIZATION, VISITOR.